

**Generalitat
de Catalunya**

Avanç de planejament plurimunicipal de les Garrigues Altes

Informe de resultats de la sessió

Sessió participativa sobre la regulació i la protecció dels espais oberts.

El Soleràs 09/10/2023

Barcelona, 13 d'octubre de 2023

participa.gencat.cat

Unitat impulsora del procés participatiu

Subdirecció General d'Actuacions Urbanístiques. Direcció General d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Arquitectura, Departament de Territori.

Empresa que redacta l'informe

Arda Gestió i Estudis Ambientals

Contingut

1. Introducció.....	4
1.1. Antecedents i context	4
1.2 Objectius del procés participatiu	4
1.3 Eixos del procés participatiu	4
2. Assistència i participació.....	6
3. Recull d'aportacions.....	8
3.1 Instal·lacions de centrals per la producció d'energia renovable	9
3.2 El model agrícola	10
3.3 Els espais oberts de les Garrigues Altes	12
3.4 El risc d'incendi	14

1. Introducció

El present procés participatiu s'emmarca en la fase d'anàlisi i diagnosi, prèvia a l'elaboració pla d'ordenació urbanística plurimunicipal, que té com a objectiu l'elaboració d'un document que reculli els objectius i criteris urbanístics dels municipis de les Garrigues Altes, tenint en compte les característiques i necessitats del territori tant a nivell socioeconòmic, com paisatgístic i ambiental.

1.1. Antecedents i context

Els municipis de les Garrigues Altes s'enfronten a un important repte demogràfic provocant pel despoblament. L'àmbit territorial de les Garrigues Altes és el sistema urbà de Catalunya on es perd més població de forma sostinguda en el temps, una problemàtica lligada a altres reptes com la dificultat de la població per accedir a un habitatge, la manca de transport públic i la importància de millorar la xarxa viària. Davant d'aquests reptes, des de la Subdirecció General d'Actuacions Urbanístiques del Departament de Territori s'impulsa la redacció d'un avanç de planejament urbanístic plurimunicipal per a tots els municipis del sistema urbà de les Garrigues Altes integrat pels municipis de Bellaguarda, Bovera, la Granadella, Granyena de les Garrigues, Juncosa, el Soleràs i els Torms, incloent el Cogul com a municipi afegit. La finalitat última del pla d'ordenació amb visió supramunicipal és crear les condicions per potenciar l'arrelament de la població. En aquest context, es considera necessari realitzar un procés participatiu en paral·lel a la redacció del document d'objectius i criteris urbanístics per tal de recollir les necessitats i visió del territori.

1.2 Objectius del procés participatiu

L'objectiu del procés participatiu és recollir l'opinió i possibles propostes de la ciutadania pel que fa als objectius i criteris urbanístics a les Garrigues Altes, així com recollir informació i inquietuds sobre l'afectació que el planejament urbanístic pot tenir sobre la qualitat de vida, i contribuir així a identificar i planificar accions urbanístiques que millorin la salut i benestar de la ciutadania.

1.3 Eixos del procés participatiu

La sessió que descriu aquest informe correspon a la **fase deliberativa** del procés participatiu. Aquesta fase s'ha organitzat en quatre eixos de debat:

- ➔ Eix 1: Les necessitats d'habitatge i el model urbà.
- ➔ Eix 2: La regulació i la protecció dels espais oberts.

- Eix 3: El model econòmic-productiu de les Garrigues Altes.
- Eix 4: Les infraestructures i el model territorial.

Per cadascun dels eixos es realitzen dues sessions presencials en diferents municipis de les Garrigues Altes.

Aquest informe correspon a la sessió sobre el segon eix de debat “**La regulació i la protecció dels espais oberts**” realitzada al Soleràs el 9 d’octubre de 2023. L’objectiu de la sessió ha estat detectar els processos que afecten la diversitat biològica, la connexió ecològica, l’activitat agrícola, el paisatge i els serveis ecosistèmics i proposar estratègies per protegir i millorar els valors naturals, productius i socials del mosaic agroforestal que caracteritza aquest àmbit territorial.

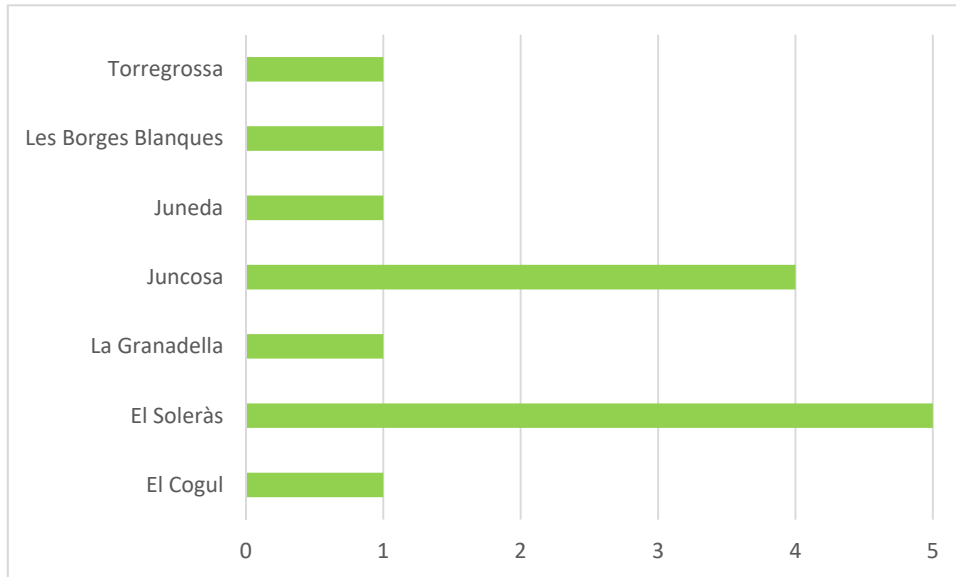
La sessió va comptar amb la benvinguda als assistents per part de l’alcalde del municipi i presentacions per part de Ramon Queralt, de La Llèna, per explicar la situació i característiques dels espais oberts a les Garrigues Altes i una presentació d’Anna Martín, d’Arda, per explicar la dinàmica i funcionament de la sessió.

Al llarg de la sessió, les persones assistents van treballar en diferents taules de debat on van respondre i deliberar sobre les qüestions plantejades al voltant de l’eix temàtic. Per tancar la sessió, es van posar en comú les respostes elaborades per cada taula.

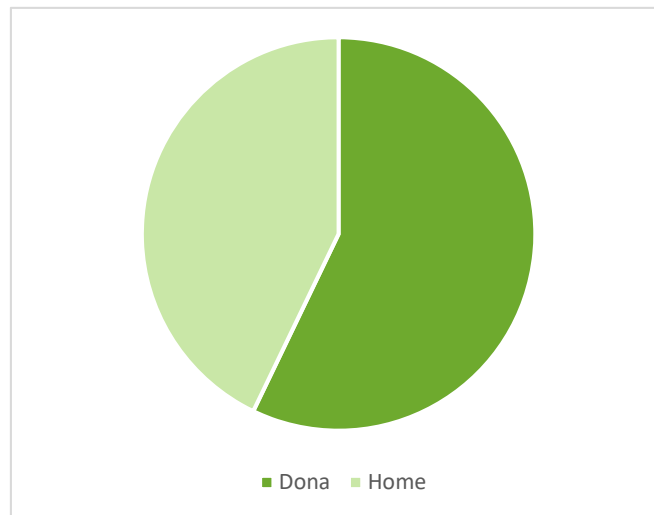
2. Assistència i participació

La sessió ha comptat amb una assistència de 14 persones.

Gràfic 1. Procedència de les persones participants

Gràfic 2. Participants per gènere

Taula 1. Participats segons ocupació*

Situació i sector laboral	Nombre participants (persones)
Jubilat/da o pensionista	6
Activitats professionals, científiques, tècniques i administratives	1
Administració pública	2
Agricultura, ramaderia, aqüicultura, explotació forestal	1
Construcció	1

*Taula elaborada a partir de la informació donada pels participants que han omplert el qüestionari d'avaluació, tenint en compte que és una pregunta amb opció de multi-resposta.

A la sessió hi assisteix personal tècnic de la Comunitat de municipis de les Garrigues Altes, el Consell comarcal de les Garrigues i de l'Ajuntament de la Granadella i representants de dos ajuntaments de l'àmbit: Juncosa i el Soleràs.

3. Recull d'aportacions

Es divideixen els assistents en tres grups i es reparteixen en sengles taules per deliberar i respondre quatre qüestions:

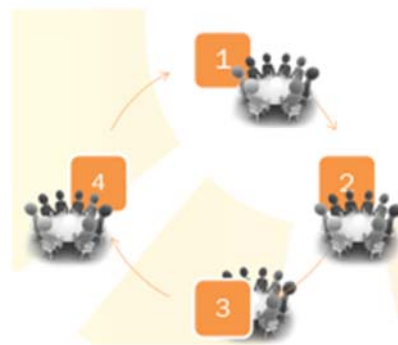
- ➔ Instal·lacions de centrals per la producció d'energia renovable
- ➔ El model agrícola
- ➔ Els espais oberts de les Garrigues Altes
- ➔ Risc d'incendis

Cada un dels grups comença a una taula diferent i responent i debatent a una de les qüestions; després de 15 – 25 minuts, el grup es mou de taula, de manera que al final de la sessió tothom ha passat per totes les taules i han tingut l'oportunitat de debatre totes les preguntes. Degut al reduït nombre de participants, les preguntes sobre els espais oberts de les Garrigues Altes i el risc d'incendis s'han tractat a la mateixa taula. Al final de la sessió, s'han posat en comú allò treballat a cada una de les taules i al voltant de les quatre qüestions, de manera que tots els assistents sabessin com havien quedat les respostes després de les seves aportacions.

Treball en grups

 75 min
(25'/20'/15'/15')

- **Taules de debat rotatives per fer aportacions sobre 4 preguntes**

3.1 Instal·lacions de centrals per la producció d'energia renovable

El debat al voltant d'aquesta qüestió s'estructura a través de demanar als participants que identifiquin quines són les oportunitats i amenaces de les instal·lacions de centrals per a la producció d'energia renovable, quines consideren que són les condicions i ubicacions més adients i quin hauria de ser el destí de l'energia generada.

Identifiqueu les oportunitats i amenaces de les instal·lacions de centrals per a la producció d'energia renovable (eòlica i solar). Quines condicions i quines ubicacions serien les més adients? Quin hauria de ser el destí d'aquesta energia?

Pel que fa a **on s'haurien de situar** les centrals d'energies renovables, hi ha consens en que s'han de prioritzar zones on no hi hagi cultius ni activitat agrícola en funcionament, com tampoc aquelles terres amb un interès o valor agrícola més elevat. Per tant, a l'hora de regular la localització de les centrals d'energia renovables es considera que s'ha de prioritzar la preservació del sòl agrícola. Algunes de les persones participants afegeixen que s'haurien de situar lluny dels pobles i nuclis habitats i aprofitar al màxim, com a criteri general en el context català i també a les Garrigues Altes, zones ja afectades o antropitzades.

També es proposa que es tingui en compte el parer dels ajuntaments a l'hora de regular la localització de les centrals d'energia renovable. En tant que tenen un fort impacte paisatgístic i estètic, en aquest cas parlant en concret de les centrals fotovoltaïques, els participants expressen que s'haurien d'implementar mesures d'integració paisatgística, com per exemple, que no es puguin veure des de carreteres i camins principals, unes mesures que haurien de ser coordinades entre els municipis de les Garrigues Altes.

Es proposa **establir quotes**, ja sigui per potència o per superfície ocupada, que limitin l'extensió de les centrals d'energies renovables als municipis, posant com a exemple la Granadella, on ja hi ha molts aerogeneradors.

Pel que fa al **model d'energies renovables**, hi ha consens en l'aposta per un model de producció localitzat, amb instal·lacions de petites dimensions, com alternativa a grans centrals de producció de grans empreses on l'energia generada marxa del territori i en què s'ha d'afegir el gran impacte provocat per les línies d'evacuació. Consideren que les plantes d'energies renovables poden ser una oportunitat si s'implementen dins de propostes d'autoabastament del territori i aportessin autonomia energètica als municipis. En aquesta línia, es proposa que siguin els propis ajuntaments, per exemple mitjançant empreses municipals, qui gestionin les instal·lacions conjuntament. D'aquesta manera, es podria optimitzar la implantació, amb una generació distribuïda i amb menor impacte paisatgístic i sobre els usos del sòl, i permetria que se'n poguessin beneficiar municipis que potser no compten amb zones adequades per a les instal·lacions.

Per regular la implementació en el cas de projectes d'empreses externes, es proposa com a criteri el grau en què l'energia generada abasteixi el territori: com més local sigui el destí de l'energia produïda, més facilitats podrien tenir per establir-se.

Com a **oportunitats**, alguns participants identifiquen els beneficis monetaris per als ajuntaments derivats dels ingressos a través d'impostos i per a particulars quan els compren les finques. Es genera debat doncs hi ha participants que consideren que les grans centrals d'energia renovable no suposen cap oportunitat pel territori.

Pel que fa a les **amenaces**, els participants consideren que les grans companyies que gestionen les centrals d'energies renovables no tenen en compte ni els interessos dels pagesos ni del territori i, sovint, se solapen els interessos de les empreses amb els del sector agrícola. S'identifiquen molèsties com el soroll o l'impacte paisatgístic de les centrals, però, sobretot, es veuen com una amenaça per al sector agrícola i la pagesia. Es considera que aquests projectes es queden les millors finques agrícoles i que tot i que el PLATER limita la instal·lació en el sòl amb més valor agronòmic (de valor 1 i 2), a les Garrigues Altes no hi ha cap amb aquest valor. En conseqüència, les persones participants proposen adaptar aquesta normativa a la realitat de les Garrigues Altes i protegir o valoritzar el sòl agrícola fent servir criteris adequats al territori. Es percep que les grans companyies s'enfoquen a convèncer pagesos grans, sense relleu generacional, i "mig els enreden" per a què els vinguin les terres. A més a més, la compra de finques per part d'aquestes empreses i per usar-les per a centrals d'energies renovables puja el preu de la terra i la fa inabastable per a pagesos que vulguin augmentar la seva superfície per fer viable la seva explotació.

Algunes de les persones participants consideren que les centrals d'energies renovables incentiven el despoblament, ja que comparant-ho amb altres activitats com l'agrícola, "*de 10ha de cultius en viuen 2 o 3 famílies, però de 10ha de plaques fotovoltaïques no en viu ningú*".

Aquestes amenaces es consideren menys assumibles quan l'energia generada no es queda al territori i es tracta de "macro parcs". La percepció és que, malgrat s'intenti regular, la ciutadania i els municipis del territori no podran fer res contra la implementació de grans centrals d'energies renovables doncs, a curt o mig termini, seran considerades d'interès especial i s'implementaran a través de l'expropiació de terres, eliminant explotacions agrícoles o contribuint a fer-les inviables.

3.2 El model agrícola

El debat al voltant d'aquesta qüestió s'estructura a través d'interpel·lar als participants sobre el model agrícola que voldrien per a les Garrigues Altes, fent-los reflexionar sobre si transformar el model tradicional o mantenir-lo i sobre la necessitat o no d'establir una regulació per mantenir elements com els marges o les escorrenties.

Quin model agrícola volem per les Garrigues Altes? Cal transformar el model tradicional o mantenir-ho? Cal establir una regulació a les transformacions per tal de mantenir els marges de les finques, la topografia, les escorrenties, etc.

A la primera pregunta, les persones participants a la sessió van respondre de manera molt espontània: “*el que sigui perquè cada vegada n’hi ha menys de pagesos*”.

El que van argumentar al voltant d’aquesta resposta és que no és tant el que voldria la població sinó el que es pot fer donada la situació: no hi ha relleu a la pagesia. D’altra banda, actualment hi ha una estructura en què la propietat està molt fragmentada. Això significa que les extensions de terra a conrear no són suficientment grans per a la seva modernització i d’una altra que estan molt disseminades.

L’activitat agrícola ha estat una activitat complementària dins l’economia de les famílies. Quan la gent gran, propietària de terres, ja no pot treballar el tros directament cedeix el conreu a algun jove agricultor a canvi d’alguns pagaments, de vegades en espècie (com ara alguna garrafa d’oli). Això que ,podria ser considerat una oportunitat per si sola, no ho és perquè el jove agricultor per treure algun rendiment econòmic ha de fer-se càrrec de més terres disseminades la qual cosa li suposa desplaçaments i altres costos que fan que la rendibilitat disminueixi.

Per tal de fer viable econòmicament els projectes agrícoles, els pagesos joves haurien de comprar les terres del voltant, en cas que fossin ja propietaris de les finques que treballen, per fer-ne una de més fàcil conreu. Aquest és un pas cap a la “*modernització*” del camp i aquesta modernització canvia el paisatge perquè suposa el trencament de les espones (marges de pedra seca) d’una banda i la realització de rompudes de terreny forestal per una altra.

Hi ha una certa contradicció a l’hora de definir el **model agrícola** que es vol per a les Garrigues Altes perquè d’una banda es voldria conservar el model tradicional però, segons les persones participants a la sessió, aquest model no és viable. D’altra banda, la “*modernització*” comporta conglomerar terra de diferents propietaris per “*aplanar i fer grans extensions*”, i això obre la porta a grans tenidors. Des d’aquesta contradicció fan una proposta en el sentit de cercar la convivència entre el model tradicional i apostar per un model de “*modernització*” que caldria definir bé perquè afavorís els petits pagesos del territori i no als grans tenidors.

No hi ha una resposta clara i unànime a la pregunta de si la concentració parcel·lària és una bona opció. Sí que pot afavorir joves pagesos que podrien llogar terres per mantenir model extensiu. Però aquesta concentració parcel·lària obriria les portes també al model intensiu dels grans tenidors.

Per evitar aquesta segona opció, es proposa involucrar les cooperatives des de l’inici. És a dir, que els socis vetllessin per la gestió d’aquesta concentració de parcel·les.

3.3 Els espais oberts de les Garrigues Altes

El debat al voltant d'aquesta qüestió s'estructura a través de demanar als participants que identifiquen les fortaleeses i debilitats dels espais oberts de les Garrigues Altes i quins són els espais que cal mantenir pel seu valor natural, productiu o social.

Identificar les fortaleeses i debilitats dels espais oberts de les Garrigues Altes. Identificar els espais que cal mantenir pel seu valor natural, productiu o social.

La taula ha identificat les següents **fortaleeses** dels espais oberts a les Garrigues Altes:

- Les construccions de pedra seca. En relació a les espones (marges de pedra seca) es constata el risc de pèrdua d'aquests importants elements amb la tendència a explanar els terrenys agrícoles per guanyar productivitat. Caldrà establir criteris per determinar en quins casos s'han de conservar, per exemple, per alçada o importància en la contenció dels escorrentius. Es comenta l'increment d'escorrentiu i la conseqüent pèrdua de sòl que es dona en llocs on s'han eliminat els marges, i també, el cas de les Illes Balears on es paga als pagesos que refan els marges; s'expressa però la desconfiança de la pagesia cap a l'administració amb promeses d'ajuts que no arriben o que triguen massa a materialitzar-se. També surt la dificultat en restaurar-los perquè és un ofici específic que no tothom sap fer.
- Dins les construccions de pedra seca se citen les cabanes de volta. Aquí es remarca que cal fer una tasca d'inventari i catàleg i declaracions de béns d'interès local en aquells casos que es consideri adient.
- Vegetació autòctona amb usos tradicionals i socials. Es considera que les plantes aromàtiques (sajolida, timó...), són una riquesa del territori que atrau interès etnobotànic i es constata una certa sensació de què es algunes espècies (per exemple, la sajolida) han perdut presència. El manteniment dels marges i el mosaic agroforestal també pot ajudar a mantenir aquestes espècies i la fauna autòctona que s'hi vincula.
- Arbres monumentals (alzines centenàries, etc.). N'hi ha molts i caldria també una tasca d'inventari per poder-los protegir.
- Carreteres d'interès paisatgístic. Es posa com exemple, la de Juncosa – Bellaguarda o la de la Granadella – Bovera. En aquestes carreteres es proposa ubicar miradors i tractar-les com a rutes panoràmiques i, reforçant això, detectar també miradors dels pobles, aquells punts que ofereixen una visió de conjunt i atractiva dels nuclis de les Garrigues Altes, en aquestes vistes s'hauria de vetllar per evitar elements distorsionadors i regular la instal·lació de construccions o instal·lacions que trenquin l'harmonia del conjunt.

- El mosaic agrícola, és a dir, la combinació de conreus que s'alternen en petites parcel·les i que constitueixen una característica d'aquest territori. Aquesta qüestió planteja un cert debat, una part de les persones participants considera que manca consciència de què realment és una fortalesa i un valor a conservar. Actualment el model està en risc per la tendència a fer extensions més grans de monocultiu; es considera que es podria regular, igual que hi ha drets de vinya i no tothom pot posar extensions de vinya allà on vulgui, també s'hauria de fer amb altres conreus com la fruita dolça per evitar aquesta uniformització. Es posa sobre la taula la dificultat de mantenir aquest tipus de conreu en mosaic per qüestions de productivitat, de manca d'ajuts, de dificultats per iniciar-se en el món de la pagesia sinó es prové de família pagesa... Una de les oportunitats per al relleu generacional és que els joves pagesos menen les terres dels que abandonen l'activitat per jubilació i així poden tenir més extensió i més possibilitats de viabilitat.
- La combinació de totes les fortaleses anteriors són una oportunitat per al senderisme, el cicloturisme...

Com a **qüestions a regular**, es considera important vetllar per la integració paisatgística de les construccions en els espais oberts. Es veu necessari regular els colors, els acabats, les pantalles visuals amb plantacions, etc. Es comenta la incongruència de les normes actuals i la manca d'uniformitat. També s'incideix en l'impacte negatiu de les instal·lacions en desús (s'esmenta específicament el cas dels parcs d'energies renovables que no són desmantellats quan acaba la seva vida útil), es valora que les pròpies llicències d'obres haurien de contenir la obligatorietat d'eliminar les construccions o instal·lacions després d'un temps en desús. També es planteja fins a quin punt la normativa pot incidir amb efectes retroactius en edificis ja existents, estiguin en ús o no. S'apunta com a possible mecanisme les mesures compensatòries, que una nova petició de llicència d'obres per nova instal·lació, moviment de terres, etc. s'atorgui a canvi de millores en la mateixa finca: restitució de marges, eliminació d'elements en desús, etc.

Un altre aspecte estètic que s'esmenta són els abassegaments de materials diversos que de vegades es veuen en algunes finques, al voltant de magatzems o coberts, de vegades a les proximitats dels pobles i que tenen un impacte visual negatiu. Es considera que també s'hauria de poder regular aquest aspecte. Relacionat amb això, algunes persones es queixen de què la propietat del terreny hagi d'assumir la neteja encara que no l'hagi provocat (s'esmenta un cas d'un abocament il·legal de runa o dels cartutxos dels caçadors).

3.4 El risc d'incendi

El debat al voltant d'aquesta qüestió s'estructura a través de demanar als participants que reflexionin sobre com es podria disminuir el risc d'incendis.

Com es podria disminuir el risc d'incendis?

Des de la Comunitat de Municipis de les Garrigues Altes s'exposa la situació de partida pel que fa a l'estat de les masses forestals: propietat molt fragmentada i totalment privada i un context on mai s'ha fet una gestió forestal planificada. Tot just es comença a treballar en la creació d'una Associació de Propietaris Forestals (APF) per poder engegar una planificació conjunta amb el suport de la Generalitat. Des de l'Ajuntament del Soleràs es detecta una manca d'interès de la propietat, tot i que l'Ajuntament ha ofert l'acompanyament en el tràmit per formar part de l'APF, la convocatòria que es va fer va tenir molt poca resposta i falta que la propietat sigui conscient de l'interès de la iniciativa.

Entrant en les causes dels incendis, s'apunta a que majoritàriament provenen de la crema de restes agrícoles. Tot i això, les alternatives a la crema (tritració) es veuen molt difícils d'aplicar perquè requereixen de maquinària (tritracadora) que els pagesos no es poden permetre. A partir d'aquí, s'inicia un debat sobre com es podria mancomunat aquesta tasca: que la maquinària fos propietat dels sindicats (cooperatives) i que la llogués als pagesos, fer la inversió conjuntament entre diversos productors o alternatives més globals com una instal·lació centralitzada en l'àmbit de la Comunitat de Municipis que tant podria servir per al tractament de restes agrícoles com forestals i destinar-les a obtenir estella d'ús tèrmic, o de protecció / enriquiment del sòl... Se citen alguns exemples de gestió compartida com el sindicat d'Artesa de Lleida que disposa de maquinària que es lloga o municipis o de Juncosa que està plantejant una gestió conjunta dels fems.

Una altre mesura que s'apunta és la silvopastura, és a dir, la utilització dels ramats per pasturar al bosc i així disminuir la càrrega de combustible del sotabosc. S'hauria de potenciar la ramaderia extensiva, encara queden alguns ramats d'ovelles a les Garrigues Altes i s'hauria de vetllar per mantenir i estendre aquesta activitat.

La taula fa una reflexió final sobre pràctiques que ja s'havien fet al territori i que potser caldria recuperar. Per exemple, cases que tenien una petita tritracadora per fer estella per les estufes o per protegir el sòl. També es perd la "cultura del bosc", abans des de l'escola s'anava molt al bosc i es recollia llenya, etc.

participa.gencat.cat

